

Nr 268.

Av herr **Persson** i Norrköping **m. fl.**, i anledning av Kungl. Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om expropriation m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 46 med förslag till lag om expropriation föreslås, att expropriation skall kunna äga rum, när Konungen prövar nödigt, att fast egendom må tagas i bruk dels för vissa allmänna ändamål, för vilka förut expropriationsförfarandet i allmänhet fått äga rum, och dels för vissa angivna nya ändamål, såsom för åstadkommande av tryggare bostadsförhållanden inom bebyggt område å ort med större sammanträngd befolkning ävensom plats för överläggningar i allmänna frågor eller upplysande föredrag eller anläggning till förbättrande av tillgången på livsmedel eller andra förnödenheter eller för annat företag, som är ägnat att främja något dylikt ideellt eller ekonomiskt syfte av synnerlig vikt för ett samhälles befolkning eller en väsentlig del därav o. s. v. Såväl inom Riksdagen som annorstädes har emellertid vid föregående upprepade tillfällen framförts beaktansvärda krav om expropriation av fast egendom jämväl för andra ändamål, vilka icke återfinnas i den förevarande kungl. propositionen.

Vi tillåta oss erinra därom, att redan år 1904 förordade den s. k. Norrlandskommittén i sitt den 27 oktober nämnda år avgivna betänkande vissa åtgärder för att genom expropriationsförfarande bereda enskilda jordägare i Norrland och Dalarne lämpliga odlingslägenheter. Riksdagsmotioner angående jordavlösning, ytterst genom expropriation, har sedan av enskild motionär framförts år 1909, 1910 och 1911 och slutligen framfördes i Andra kammaren under 1912 års riksdag av socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd en motion, vari yrkades lagstiftningsåtgärder för att i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma avlösning ytterst genom expropriation dels av mark för torpare, bolagsarrendatorers och vederlikars jordbruk på enskilda domäner, dels marken till lägenhetsinnehavares besittningar på ofri enskild grund och dels mark från stora enskilda domäner för nya jordbruk och nya bostadslägenheter.

De motiv, som anfördes i föregående års omnämnda motion, lära näppeligen här behöva upprepas, kända som de torde vara för envar Riksdagens ledamot, som med intresse följer såväl de ovannämnda samhällsgruppernas ofria och betryckta läge som möjligheterna för jordbrukets upprätthållande och förkovrande. Vad särskilt lägenhetsinnehavarna, vilka äga hus på ofri enskild grund, beträffar, så må erinras därom, att den av Kungl. Maj:t tillsatta s. k. torpkommissionen i sitt den 6 maj 1911 avgivna betänkande bland annat förelade förslag till lag om lösningsrätt av vissa avsöndrade lägenheter. Och Riksdagens lagutskott yttrade i betänkande förra året om dessa lägenhetsägare, att de otvivelaktigt i de flesta fall befinna sig i en synnerligen otrygg ställning, enär de äventyra att vid nyttjanderättens slut nödgas bortflytta sina byggnader eller för att undgå detta på vida hårdare villkor än förut söka få upplåtelsen förnyad, därest ej, såsom ofta torde vara fallet, byggnaderna vid besittningens slut jämlikt avtal om upplåtelse av tomt utan lösen tillhöra markägaren. Och utskottet fann det vara en samhällsangelägenhet av synnerlig vikt, att dylika lägenhetsinnehavare beredas en mera tryggad ställning, samt att åtgärder härför, som måste anses nödvändiga, skyndsammast möjligt vidtagas, varför utskottet hemställde, att »Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen skyndsammast möjligt av förslag till lagstiftning om expropriations- eller lösningsrätt för beredande av möjlighet åt ägare av byggnader på ofri grund att förvärva marken, varå byggnaderna äro uppförda».

Denna utskottets hemställan bifölls i Andra kammaren och samlade i Första kammaren 52 röster mot 91.

I liknande otryggad ställning som lägenhetsinnehavarna kan man säga, att torpare och bolagsarrendatorer i stort sett befinna sig. Dessa medborgargrupper vänta och begära statsmakternas snara och kraftiga ingripande för att få sin ställning tryggad och dräglig. Som i förra årets motion framhålles, är det även en samhällsangelägenhet av största vikt, att det kan anskaffas jord till nya jordbruk och nya lägenheter samt att detta sker under billigaste och rimligaste villkor.

Det är därför högst beklagansvärt, att hänsyn till ovanberörda förhållanden icke tagits vid utarbetandet av det förslag till expropriationslag, som den förevarande kungl. propositionen innehåller. Utom det att ifrågavarande lagförslag icke inrymmer möjlighet till expropriation i de fall vi här ovan framhållit, så är expropriationsförfarandet, som lagförslaget ifrågasätter, så omständligt och dyrbart, att det näppeligen med fördel kan användas i de fall som förutsätts vid avlösning av exempelvis enskildes enstaka lägenheter, torp och småbruk. För detta ändamål erfordras ett

väsentligt enklare, smidigare och billigare expropriationsförfarande. Det är ett sådant vi ansett borde framlagts i samband med det förelagda. Och vi vilja i detta avseende hänvisa till de lagar, som på motsvarande område äro gällande i England och vilka visat sig mycket ändamålsenliga.

Enär det icke varit oss möjligt att nu förelägga ett detaljerat tillfredsställande lagförslag i ämnet, tillåta vi oss, med hänvisning i övrigt till motiveringen i vår motion förra året, hemställa,

att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta utreda och, i den mån utredningen därtill föranleder, om möjligt nästa år för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftningsåtgärder i ändamål att:

1:o) för jordbrukets upprätthållande och brukarnas frigörelse från beroende i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma avlösning ytterst genom expropriation (tvångsavlösning) av torparens, bolagsarrendatorers och deras vederlikars *jordbruk* på enskilda domäner;

2:o) i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma avlösning ytterst genom expropriation (tvångsavlösning) av marken till *lägenhetsinnehavares* besittningar på ofri enskild grund;

3:o) i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma avlösning ytterst genom expropriation (tvångsavlösning) av mark från stora enskilda domäner för *nya* jordbruk och *nya* bostadslägenheter; samt

4:o) vid jordlösen för den i föregående punkter omförmälda expropriationen sådana stadganden måtte införas, att expropriationsförfarandet göres möjligast enkelt och billigt samt att någon oförtjänt vinst under inga förhållanden beredes den store jordägaren.

Stockholm 19 februari 1913.

Sven Persson.
Herman Lindqvist.
Nils Persson.
Viktor Larsson.
Värner Rydén.

Hj. Branting.
F. W. Thorsson.
E. Palmstierna.
A. J. Christierson.
Bernh. Eriksson.